

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Hermann Hesse

Öldürmeyeceksin

Çeviren: Kâmuran Şipal

SEÇME DENEMELER

YKY

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://rantey.org>

ÖLDÜRMEYECEKSİN

Seçme Denemeler

Hermann Hesse 1877'de Almanya'nın Calw kasabasında doğdu. Eğitim sistemindeki kısıtlamalara ve misyoner babasının dinsel baskılarına direnerek Maulbronn İlahiyat Okulu'ndan ayrıldı. Bir süre kitapçılık yaptıktan sonra 1904'te serbest yazarlığa başladı. Birinci Dünya Savaşı'nda tarafsız kalan İsviçre'ye yerleşerek Alman militarizmi ve milliyetçiliğini yeren yazılar yazdı. Savaş tutsakları ve gözaltına almanlar için bir dergi çıkardı. 1923'te İsviçre uyruğuna geçti.

Savaş ortamının ve kişisel sorunlarının etkisiyle ağır bir bunalm geçiren Hesse, Jung'un öğrencisi Lang'dan psikanaliz tedavisi gördü. Lang ile dostluğu Hesse'nin ruhbilime ve Jung'a duyduğu ilgiyi körükleyerek iç dünyasını zenginleştirdi. 1911'de Hindistan'a yaptığı yolculuk Doğu kültüründen etkilenmesine yol açtı. Yapıtlarında, kişinin uygarlığın yerleşik kalıplarından kurtularak özbenliğini bulmaya çalışmasını işledi, insanları kendi yaşamlarını kurtarmaya çağırdı ve Doğu gizemciliğini yüceltti.

Hesse, Doğu kültürüne yakınlığıyla, özellikle 1960'larda Amerika'da canlanan Budizm ve Zen Budizmi akımları sırasında en çok okunan yazarlar arasında girdi. Romanları, öyküleri, denemeleri, şiirleri, politik makaleleri ve kültür alanındaki eleştirel yazılarıyla tüm dünyada 100 milyonu aşkın okura ulaşan, 1946'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Hesse, 1962'de İsviçre'nin Montagnola kasabasında öldü.

Başlıca yapıtları: *Peter Camenzind* (Can, 2003), *Unterm Rad* (Çarklar Arasında; Can, 2002), *Gertrud* (YKY, 2003), *Rosshalde* (YKY, 2003), *Demian* (Can, 2003), *Siddharta* (Can, 2002), *Der Steppenwolf* (Bozkırkurdu; YKY, 2003), *Narziss und Goldmund* (Narziss ve Goldmund; YKY, 2002), *Das Glasperlenspiel* (Boncuk Oyunu; YKY, 2002).

Kâmuran Şipal 1926'da Adana'da doğdu. İÜEF Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. TDK'nın açtığı öykü yarışmasında aldığı ödülle adını duyurdu (1953). Çağdaş Alman edebiyatından ve Franz Kafka'dan yaptığı önemli çevirilerle tanındı; Alfred Adler, Ingeborg Bachmann, Wolfgang Borchert, Heinrich Böll, Alfred Brauchle, Bertolt Brecht, Max Brod, Elias Canetti, Sigmund Freud, Gustav Hans Graber, Günter Grass, C. G. Jung, Thomas Mann, R. M. Rilke, Robert Musil, Bernhard Zeller, Hans Zulliger ve Hermann Hesse'den çeviriler yaptı. Halen İstanbul'da yaşıyor.

Öykü: *Beyhan* (1962), *Elbiseciler Çarşısı* (1964), *Büyük Yolculuk* (1969), *Buhûrumeryem* (1971), *Köpek İstasyonu* (1988), *Gece Lambalarının Işığında* (Toplu Öyküler, YKY, 2009). **Roman:** *Demir Köprü* (1998), *Sırrımsın Sırdaşımın* (YKY, 2010). **İnceleme:** *Çağdaş Alman Hikâyesi / 1945'ten Sonra* (1962).

*Hermann Hesse'nin
YKY'deki kitapları:*

Narziss ve Goldmund (2002)
Boncuk Oyunu (2002)
Bozkırkurdu (2003)
Gertrud (2003)
Rosshalde (2003)
Knulp (2004)
Klingsor'un Son Yazı (2005)
Öldürmeyeceksin - Seçme Denemeler (2012)

HERMANN HESSE

Öldürmeyeceksin

Seçme Denemeler

Almancadan çeviren:
Kâmuran Şipal

Deneme

Yapı Kredi Yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 3482
Edebiyat - 1006

Öldürmeyeceksin - Seçme Denemeler / Hermann Hesse
Çeviren: Kâmuran Şipal

Kitap editörü: Fahri Güllüoğlu

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Mas Matbaacılık A.Ş.
Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No: 3 Kağıthane-İstanbul
Telefon: (0 212) 294 10 00 e-posta: info@masmat.com.tr
Sertifika No: 12055

1. baskı: Afa Yayınları, 1991
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Ocak 2012
ISBN 978-975-08-2147-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2011
Sertifika No: 12334
Hermann Hesse, Sämtliche Werke. Herausgegeben von Volker Michels.
© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 2001-2007

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

İÇİNDEKİLER

I

Erken Dönem Düşünceler

Mavi Uzaklar • 9

Yıl Sonunda • 12

Sığınak • 17

Bir Parça Günlük • 23

Hayaller • 30

Ruh Üstüne • 36

II

Birinci Dünya Savaşı'na Dair Siyasi Görüşler

Savaş ve Barış • 49

Öldürmeyeceksin • 53

İnatçılık • 58

Zerdüşt'ün Dönüşü • 65

Bir Alman Gencine Mektup • 94

III

Dünya Görüşüne Dair

Sanatçı ve Psikanaliz • 101

Wilhelm Schäfer'deki Bir Tema Üstüne Çeşitlemeler • 107

İnancım • 112

Birazcık Tanrıbilim • 117

IV

Edebiyat Yazıları

- Genç Yazar: Pek Çok Yazara Bir Mektup • 133
Okuma Üstüne • 137
Dil • 142
Yeni Sesler Üstüne Söyleşi • 148
Kitap Okuyucuları Üstüne • 160
Anlaşılmamış Yazarlar (Bir Ankete Verilen Yanıt) • 167
Kitapların Büyüsü • 169
Not Defterinden Bir Yaprak • 179
Teşekkür ve Etik Düşünceler • 183
Nobel Ödül Töreninde Konuşulacak Sözler • 187
Japonya'daki Genç Bir Meslektaş • 189

V

Geç Dönem Düşünceler

- Gizler • 197
Yaşlılık Üstüne • 211
“Ekmek” Sözcüğü Üstüne • 215
Yazmak ve Yazılar • 219

I
ERKEN DÖNEM DÜŞÜNCELER

Mavi Uzaklar

İlkgençlik yıllarımda yüce dağların üzerinde dikildim sık sık, gözlerimi uzaklardan hayli zaman ayıramadım, hemen arkalarında dünyanın derin ve mavi bir güzelliğin içine dalıp görünmez olduğu en son nazlı ve narin tepelerin ince ve nurlu sisine bakıp durdum. Ziyadesiyle arzulu körpe ruhumdaki tüm sevgi bir araya gelip büyük bir özlem oluşturdu ve büyülenmiş bakışlarla uzakların yumuşak maviliğini yudumlayan gözlerimi yaşarttı. Hemen yanı başımdaki, yurdumun yakınlığı bana işte öylesine soğuk, öylesine hoyrat ve aydınlık, sisler, buğular ve gizlerden öylesine yoksun göründü; oysa karşılarda, uzak tepelerin ardında her şey alabildiğine yumuşak bir atmosfer içinde saklı yatıyordu ahenk dolu, bilmecemsi ve baştan çıkarıcı.

Zamanla gezgin, göçebe bir yaşama özendim, sisler ve puslar içindeki uzak tepelerden ayak atmadığım hiçbir kalmadı. Soğuk, hoyrat ve aydınlıktı hepsi; ama karşılarda, daha öteelerde yine o mavilik, eriyip giderek, çözülüp dağılarak sezgilere dönüşen o esrik mavilik seçiliyordu – daha bir soylu, daha bir özlem uyandırıcı.

İleride de sık sık bakıp durdum uzaklardaki bu ayartıcı maviliğe, büyüüne karşı duramayıp onu kendime yurt edindim; hemen yanı başımdaki, hemen elimin altındaki tepelerde bir yabancı olup çıktım. Şimdiyse mutluluk dendi mi aklıma gelen şey şu: Karşılara doğru eğilmek, akşamsı uzaklara bürünmüş mavi kırları ve bayırları seyretmek, yakınların soğukluğunu birkaç saat olsun unutmak. İşte şimdi mutluluk bu benim için, gençli-

ğimde mutluluk bildiğim şeyden değişik biraz, sessizlik ve yalnızlık taştan bir mutluluk, güzel olmasına güzeldir, ama şenlikli olduğu söylenemez.

Benim bu sessiz münzevi mutluluğum, bilgece bir şey öğretti bana: Tüm nesnelerdeki uzakların buğusuna ilişmemek, hiçbir şeyi gündelik yakınlıkların soğuk ve acımasız aydınlığı içine çekip almamak, her şeye üzeri sanki yaldızla kaplıymış gibi el sürmek, öylesine hafiften, öylesine usulcacık, öylesine gözetip kollayarak ve derin bir huşu ile önünde eğilerek.

Nice paha biçilmez olursa olsun, hiçbir mücevher gösterilemez ki, değerli nesnelere özgü parıltısını alışılmışlığım ve sevgisizliğin kendisinden çekip alamayacağı kadar kusursuz bir güzelliği içersin! Hiçbir meslek gösterilemez ki, o kadar soylu, hiçbir ozan gösterilemez ki, o kadar zengin, hiçbir ülke gösterilemez ki, o kadar bereketli olsun! Bu yüzden, benim elde edilmeye değer gördüğüm bir hüner varsa, uzaklarda bulunan, düşsü uzaklarda yaşayan güzelliklerden esirgemediğimiz sevgiyi ve huşu dolu yaklaşımı, yakınımızdaki alışılmış nesnelere de çok görmemektir. Sabah güneşine ve gökyüzünde dünya durdukça duracak yıldızlara bakışımızdaki kutsallıktan hiç ödün vermeksizin, hemen yanı başımızdaki alabildiğine küçük nesneleri nazlı bir buğu, nazlı bir parıltıyla donatabiliriz; yeter ki koruyup gözetelim, hoyrat dokunuşlardan esirgeyelim onları, bütün nesnelerde şu ya da bu şekilde var olan şiirsellikleri yağmalamaya kalkmayalım! Çiğ yenen yiyeceklerin kekremesi olur tadı ve bunu yapan kimse kendi saygınlığını ayaklar altına alır. Bir şölene çağırılmış bir yabancıymışız gibi yiyip içmelerdir ki, değer taşır ve yüceltir bizi.

İnsana bunu en iyi öğretecek olan, yoksunlukların okulu-
dur. Kendi yurdundan memnun değil misin? Bildiğin daha güzel, daha zengin, daha sıcacık yurtlar mı var? Özlemlerinin peşine takılıp düşersen yollara, daha güzel ve daha güneşli ülkelere gidersen, için açılır, ferahlarsın, daha sevimli ve yumuşak bir gök kubbenin altında yeni kavuştuğun mutlulukla güler yüzün. İşte benim cennetim, dersin. Ama dur hele, dereyi görmeden paçaları sıvama! Yeni yurduna övgüler döşenmeden bekle biraz! Bir iki yıl geçsin aradan, ilk sevinçlerin üzerinden biraz geçsin,

ilkgençlik yılları gerilerde kalsın! Bir gün gelir, dağlara tırmanır, gökyüzünün hangi noktasının altında eski yurdunun yattığını tahmin yoluyla çıkarmaya çalışırsın. Eski yurdundaki tepeler ne kadar da yumuşak, ne kadar da yeşildi! Ve bilir, hissedersin ki, ilk çocukluk oyunlarını oynadığın ev ve bahçe de eski yurdunda durup durmaktadır, gençliğinin bütün kutsal anıları orada düşer içindedir ve anneciğinin mezarı da yine oradadır.

Böylece zamanla eski yurdun sen istemeden yine sevimli görünür gözüne, uzaklara kayar; yeni yurdun ise sana yabancılaşmış, fazlasıyla yakma gelmiştir. Sahip olduğumuz bütün nesnelerde ve zavallı tedirgin yaşamımızın bütün alışkanlıklarında da değişik değildir durum.

1904

Yıl Sonunda

Postadan yine pek çok şey çıktı bugün. On dergi, her biri gerçek aydınlara seslenen ve yine her biri yalnızca sanatsal bakış açıları dikkate alınarak hazırlanmış on tane dergi, yeni yıl için saygılar sunuyor; ayrıca, yirmi kadar yayıncı pek ünlü yayınevlerinin kataloglarını en seçkin kitaplarla zenginleştirmek için kolları sıvayıp harıl harıl çalıştıklarını müjdeliyor. Hepsi de hiç şakaya yer vermeyen aynı görkemli dili konuşuyor, “kalburüstü” yazarların isimlerini bir liste halinde çıkarıp koyuyor önünüze, hepsi de günümüzün başlıca akımlarını en geniş biçimde dikkate alıyor, hepsi de kazançlarını biraz daha artırsalar pek sevinecekler. Kaleme aldığı yapıt –her yıl çıkar böyle birkaçı– *Der grüne Heinrich*’ten* pek aşağı kalmayan genç bir romancı salık veriliyor, kendine özgü bir yolda ilerleyen, çok geçmeden ismi Liliencron ve Mörike ile bir arada anılacak olan yeni bir şair tanıtılıyor; resminin de kataloğa eklenmesi unutulmamış.

Ne de olsa bütün bunlar hiç yeni şeyler değil ve belki aslında pek o kadar kötü yanı yok işin, bu kültür panayırında bana şimdiye dek yüzlerce kez eğlenceli dakikalar yaşattı. Gelgelelim, bugün hiç gülüp eğlenelim yok, söylenip veriştirecek havada bile değilim. Bir saat önce dışarılarda, tepeler üzerindeydim, bulutları izledim biraz; gökyüzünün uzak noktalarından seğirtip geliyor, boşlukta salınıp geziniyor, yüzüyor, dans ediyorlardı, hiçbirinin bir mucizeden aşağı kalır yanı yoktu, adeta Tanrı’nın ağzından çıkmış bir sözcüktü her biri, bir ezgi ya da bir şaka, bir

* Gottfried Keller’in bir romanı. (ed. n.)

teselliydi; özlemle uzaklara doğru yol alıyor, serin ve soluk bir maviliğin içinde salınıp kırıtıyorlardı, kitaplarda yer alan tüm ezgilerden güzel, tüm ezgilerden duygulandırıcıydı söyledikleri ezgi. Şimdi de dönmüş, insanı korkutacak kadar basık ve boğucu bir havanın çöreklediği, iğne atılsa yere düşmeyecek bir odaya, şairlerin, sanatçıların ve yayıncıların panayırı içine tıklılmışım. Ruhumda ansızın öyle bir duygu uyandı ki, adeta kalın ve ölü bir kum örtüsü üzerinde kolum kanadım kırık, bata çıka yürümeye çalışıyordum; boş telaşlarda harcanmış bir günün yorgunluğu üzerime çöktü, başımı avuçlarıma yatırdım, önümdeki “kültür” karmaşasından kopup gelen sinsi bir hüznün bir ateş nöbeti gibi başıma çullanmaya kalktığını duyumsadım. Hemen kendimi savunmaya çalışarak önümdeki ıvır zıvırı bir kenara ittim sessizce, ardından lambayı alıp pencereleri önünde serçelerin ve martıların uçuştığı yukarıdaki odaya çıktım; pek çok sayıda eski kitabım sıkışık diziler halinde bu odada bulunuyordu. Böyle eski bir kitap her zaman avutur insanı, uzaklardan sizinle konuşur; isterseniz kulak verip söylediklerini dinler, isterseniz kulağınızı tıkarsınız söylediklerine. Ansızın bir şimşek gibi çakan yaman sözlerle karşılaştınız mı, bugünün bir kitabında geçen falan ya da filan sayın yazarın sözleri gibi bunları kabullenmez, ilk elden, bir martı çılgılığı ya da bir güneş ışığından kopup geliyormuş gibi alıp bağrınıza basarsınız.

Ve okumaya başladım. Keşiş Cäsarius’un *Heisterbach* Kroniği*’nde tatlı, yumuşak ve babacan bir Latinceyle kaleme alınmış küçük bir manastır anekdotuydu okuduğum:

Manastırı yöneten Başrahip Gebhard, rahipleri toplayıp her sabah Tanrı üstüne, Tanrı’nın varlık ve özellikleri üstüne konuşuyordu. Bunu yalnızca dogmaları iyi bilen bilgin bir kişi gibi değil, aynı zamanda yüreктen, gerçek bir huşu havası içinde yaptığı söylenebilirdi. Öyle olmasa, öğrencilerine karşı daha sert ve hoşgörüsüz davranması gerekirdi. Çünkü öğrencileri, Tanrı’nın varlığı ve özellikleri konusunda yeterli bilgiyi çoktan edinmiş görüyorlardı kendilerini; başrahibin söylediklerine pek dikkat

* Cäsarius von Heisterbach, Zisterzienser manastırı keşişi (doğ. 1180 Köln, öl. 1240); dinsel anekdotları ve söylenceleri içeren *Dialogus miraculorum* isimli, kültür tarihi bakımından değerli bir kitap yazdı. (ç. n.)

etmiyor, dersle ilgisiz saçma sapan şeylerle oyalanıyor, bazen hayallere dalıyorlar, hatta ikide bir uyukladıkları oluyordu; uyumak da Cäsarius tarafından *tentatione dormiendi*'nin ayrı bir bölümünde, şeytanın pek sık karşılaşılan önemli bir aldatmacası olarak ele alınmaktaydı. Ne var ki, Başrahip Gebhard sesini çıkarmadan konuşmasını sürdürüyor, ders sırasında öğrencilerinin yüzüne belki de pek bakmıyordu. Ama bir sabah sözde kendisini dinleyen öğrencilerin oturduğu sıralara kaydı gözü; baktı ki, keşiş öğrencilerinden kimi hayaller, düşler içinde geziniyordu; kimi gözlerini bir noktaya dikmişti; kimi gülümsüyor, kimi şaşı şaşı bakıyordu; kimi düşüncelere dalmıştı, kimi de uyukluyordu. Başrahip Gebhard ağzını açıp bir şey demedi, ufak bir hileye başvurdu yalnızca, masum denecek ufak bir hile; çünkü bir başka türölüsünden yardım umacak karakterde biri değildi. Konuşurken ansızın durdu, sanki yeni bir konuya geçecekmiş gibi ses tonunu değıştirdi ve anlatmaya başladı: "Bir zaman yüce Kral Artus'un* ünlü sarayında şöyle bir olay geçer..." Başrahip Gebhard bunları söyler söylemez, uyuklayan öğrencilerin uyandı hepsi, şaşı şaşı bakan, hayal kuran öğrencilerin gözleri ansızın parladı, bakışlarına bir canlılık geldi; hepsi boynunu uzatıp gözlerini dikkatle başrahibe dikti, Kral Artus'la ilgili bir anekdot dinlemek arzusıyla yanıp tutuşmaya başladı. Başrahip Gebhard öğrencilerinin yüzlerinde gezdirdi bakışlarını; öğrencilerin gözlerinin içindeki ifadeyi okumuştı, sevecen bir sitemle şöyle dedi: "Şunlara da bakın! Kral Artus'un yaşamına ilişkin bir anekdot anlatacak oldum mu kulaklarını diker, açgözlülükle ne söyleyeceğimi beklerler. Ama Tanrı'dan söz açmak istedim mi uyuklamaya başlarlar!"

Elimdeki eski kitabı yerine koyup pencereye yöneldim. Aşağıda, sis mavisi içinde çarşaf gibi serilmiş yatan göl, yavaş yavaş bir loşluktan içeri kayıyordu; karşıdaki köy evlerinin aydınlık pen-

* *Artus, Arthur*; Britanya keltlerinin yaklaşık İ.S. 500 tarihlerinde yaşamış efsanevi kralı; kralın meclisinde yer alan, aralarında Erec, Lancelot, Iwein, Parzival, Tristan gibi kişilerin de bulunduğu 12 yiğit şövalye ve bir değerli taştan ya da çanaktan oluşan Gral isimli mucizevi nesneyi arayış, eski Fransız ve Ortaçağ destanlarının odak noktasında yer alır. (ç. n.)

cereleri ışıl ışıl parılıyor, Thurgau Dağlarını örten ormanlar arasında karla kaplı sarı soluk alanlar dar şeritler halinde uzanıp gidiyordu. Gölün bizi birbirimizden ayırdığı dağlar öylesine güzel, öylesine suskun bir görkemle dumanlı yücelere tırmanıyor, usul usul bastıran kış gecesinde öylesine sessiz ve mutlu dinleniyordu ki, bir an, şimdi bu dağlar üzerinde eğleşsem, benden bahiyarı olmaz, dünyanın tüm gizlerini bilip öğrenirdim gibi bir duyguya kapıldım. Dağların doruklarındaki soluk renkli karın, benim evin çatısındaki kardan apayrı bir duruşu vardı, dağların tepelerinde kayınlar ve karaçamlar adeta bir esriklik havasını soluyordu, güzelliklerine akıl sır erecek gibi değildi, yakından hiç böyle görmemiştim onları; kim bilir, belki de Tanrı'nın kendisi o tepelerde, o yamaçlarda gezip dolaşıyordu; karşısına çıkacak biri ona dokunup onu selamlayabilir, burnunun hemen ucunda dikilip gözlerinin içine bakabilirdi.

Evet, oralarda, karşıda! Oysa burada, benim güzel, benim sessiz köyceğizimde, benim tepemde, benim ormanımda gezip dolaşan bir Tanrı'nın varlığını düşünmeyi pek göze alamıyor, böyle bir Tanrı'nın eline dokunamıyor, ayak seslerini işitemiyorum; hep karşıda arıyorum Tanrı'yı, gölün üstünde, o ince sisin ardında. Daha bizim köyde durum böyleyken, o koca kentlerimizde birinde yaşasaydım, nasıl olurdu kim bilir? Münih'te örneğin, Zürih'te, Stuttgart'ta ya da Dresden'de? Bu kentlerde bir yer var mıdır acaba Tanrı'yla yüz yüze geldiğimde utanç duymayayım, irkilmeyeyim ansızın? Hangi kapıyı çalmalı, hangi taşı kaldırmalı ki, Kral Artus'a ilişkin bir öykü dinlemek için can atan birileriyle karşılaşılmasın bu kentlerde? Bir iki gün önceydi, bir sanatçı dostum bir ara, "Bu ülkedeki kentlerin hangisinde şöyle adam gibi güzel güzel yaşanabilir acaba?" diye bir soru attı ortaya. Bunun üzerine baş başa verdik, düşünüp taşındık, pek çok kent ismi çıktı ağzımızdan, pek çok kent seçtik, sonra seçtiğimizi beğenmeyip bıraktık yine, ömür boyu ya da uzunca süre içinde yaşamak isteyeceğimiz bir kenti bir türlü ele geçiremedik. Bu yüzden değil mi birimiz orda, birimiz burda, köylerde, dağlarda bayırlarda, taşra evlerinde yaşıyor şimdi; kimimiz Tirol'de, kimimiz deniz kıyısında, kimimiz yazıda yabanda, kimimiz Konstanz Gölü'nün kıyısında barınıp gidiyor. Hep birlikte aynı

yere gidip yaşamayı göze alamıyor, şöyle yurt deyip bağrımıza basacağımız bir kenti bulamıyoruz bir türlü. Böyle mi olmalıydı peki? Çokluk bunun üzerinde serinkanlı düşündüm, acaba her vakit böyle miydi diye sordum kendi kendime. Ne var ki, insanı düze çıkaracak bir soru değil bu; çünkü bizim dünya tarihi dediğimiz şeyi açıkyüreklilikle inceleyecek bir kimse görüp anlayacaktır ki, geçmişte kalmış her çağ, her yaşam biçimi, her kültür, kapısı yüzlerce mühürle mühürlenmiş olarak durur önümüzde ve bilmecemsiliğini hiç yitirmeden hep de öyle duracaktır.

Oracıkta dikilmiş, Heisterbach manastırındaki başrahibi, Tanrı'yı ve Kral Artus'u düşünüyordum. Bakışlarım dizi dizi kitaplar üzerinde geziniyordu; her zaman gözbebeğim gibi üzerlerine titrediğim kitaplardan pek çoğu ölüydü adeta, bana pek bir şey söylemiyordu; ama sağda solda kahverengi eski bir kitap cildinin, deriden bir kitap sırtının yaşam fışkıran keskin bakışlarla beni süzdüğünü görüyordum. Güzelce sıralanmış duruyor ve bekliyor hepsi, her birinin de içinde Tanrı var, ama ancak belli saatlerde konuşuyor. Kendisiyle yüz yüze gelmek istemeyip şöyle eğlenceli bir öykü okumaya kalksam, çokluk o başrahibin anekdotundaki gibi oluyor tıpkı; okumaya heveslendiğim eğlenceli öyküden sevecen-hüzünlü bir göz bana bakıyor, birinin şöyle seslendiğini işitir gibi oluyorum: "Ama Tanrı'dan söz açacak oldum mu, uyuklamaya başlarsınız."

1904

Sığınak

Gönlümde başköşeye oturttuğum bir dilek pek çok yıl bana eşlik etti, doğrusu “eşlik etti” değil, kök saldı, yerleşti içime, benden beslendi, benden güç alıp palazlandı. Hani kimi hısım akrabalar, kimi dostlar vardır, bize kendilerini sevdiren saydırarak evimizi evleri, gücümüzü güçleri yapar, “eşlik ederler” bize, yanımızdan ayrılmazlar, onun gibi tıpkı.

Benim bu sevgili dileğim güzeldi dıştan bakınca, gözü öyle yükseklerde değildi, kaçıp sığınılacak bir yer ele geçirmekten oluşuyordu sadece. Kaçıp sığınılacak yer değişik zamanlarda değişik kılıklara bürünüyordu. Luzern gölünün kıyısında, iskelesinde bir kayıkla küçücük bir ev oluyordu bazen; bazen de Alp-ler’de, çevredeki en yakın evden dört saat uzakta, içinde yatıp uyumak için tek bir kereveti olan bir oduncu kulübesi. Bazen bir mağaraya, bir ine dönüşüyor, bazen Güney Tessin’deki kayalık yamaçlarda, az ilerisinde seyrek ağaçlı bir kestane ormanıya, küçük bir harabe kimliğinde boy gösteriyordu: Çok yükseklerde yetişen üzüm bağları kadar yukarılarda, pencereyi ya da pence-resiz, kapılı ya da kapısız bir virane. Bazı zamanlar bir vapur bileti kılığında karşıma dikiliyordu bu sığınak, benden başka yol-cunun bulunmadığı bir gemide küçük bir kamara için kesilmiş bir bilet, üç ay sürecektir bir yolculuk, nereye gidileceği fark etmez. Hatta kimi vakit daha da azla yetinir bir niteliğe bürünüyor dileğim, toprakta açılmış bir çukur, küçük bir mezar görünümü kazanıyordu; üzeri iyi kötü toprakla örtülmüş bir mezar, çiçekli ya da çiçeksiz, tabutlu ya da tabutsuz. Ne var ki, hangi kılığa

bürünürse bürünsün, önemli olan, amaçlanan şey, hepsinde tıpatıp aynıydı. İster kırdı bayırda bir ev olsun, ister vapurda bir kamara, ister Alpler'de bir kulübe, ister Toskana'da bahçe içinde bir ev, ister Tessin'de kayalar içinde bir mağara, ister gömütlükte bir çukur, hepsinde amaç kaçıp sığınılacak bir köşe ele geçirmekti. O Suebya'lı rahibin, dünyadan elini eteğini çekmiş, küçük bir köyceğizde yaşayıp şiirler düzen o sevimli ve hastalıklı münzevinin bir dizesini içindeki dileğe başlık yapıyordum hep:

Bırak, ey dünya, bırak beni kendi halime!

Yeter ki bir yerde bir barınak bulayım kendime, kaçıp sığınacağım, saklanıp gizleneceğim bir yer bulayım, her şeye kavuşmuş olacaktım adeta; güvenli ve sessiz bir yer bulayım yeter ki, yanı başında bir orman ya da göl, en azından benden başka kimseye rastlanmayacak, felaket habercilerinin ve düşünce hırsızlarının ortalarda dolaşmayacağı, mektupların, telgrafların, gazetelerin girmeyeceği, kültür pazarlamalarıyla karşılaşmayacağı bir yer. Yakınında çığıl çığıl bir çay akabilirdi bu yerin ya da bir çağlayan bulunabilirdi, güneş çevredeki esmer kayaları sessiz sedasız ateşe verebilirdi. Kelebekler uçuşabilirdi bu yerde ya da keçiler otlayabilir, kertenkeleler güneşlenebilir, martılar ağaçlarda yuva yapabilir, benim için fark etmezdi, ama huzurumu kaçırarak bir şey olmamalıydı ortada, yalnızlığımı, uykularımı, düşlerimi hiçbir şey sekteye uğratmamalıydı. Kaçıp sığınacağım bu yere benim çağırmayacağım hiç kimse ayak atmamalıydı; kimsenin böyle bir sığınaktan haberi olmamalı, beni orada kimse tanımamalı, kimse benden bir şey istememeli, kimse de bana zorla bir şey yaptırmamalıydı. Gittiğim yerin adres kitabında isim geçmemeli, vergi defterlerinde kaydıma rastlanmamalıydı.

Dileğime ve düşüme diyecek yoktu doğrusu, tatlı ve alçakgönüllü bir havası vardı, isim yapmış kişilerden, ünlü ozanlardan esinlenmişti. Ayrıca, ne kadar da haklı nedenlere dayanıyordu! Güç kudret peşinde koşmayan, dünyanın kendisinden beklentilerini elden geldiği kadar titizlikle karşılamaya çalışan bir şair ve ülkenin sessiz sakin bir vatandaşı olan biri için, kısaca benim için kaçıp sığınılacak bir yere kavuşmak, güneyde bir köşe, dağda kayalar içinde bir harabe, bir mağara, saklanıp gizlenilecek bir barınak, bir mezar ele geçirmek isteğinden daha

yerinde, daha doğal bir istek olabilir miydi? Diyelim ki kırdaki bir ev, bir gemide küçük bir kamara fazla iddialı bir istekti, kulübenin birindeki ot yatağı için, isimsiz ufak bir mezar için de aynı şey söylenemezdi kuşkusuz.

Pek çok yıl, pek çok zaman üzerinde çalıştım düşümün, bir gezinti için evden çıktıkça, uyumadan, uyandıktan sonra, trende giderken pek çok zaman; ayrıca, bu düşü düşlemekten uykusuz geçirdiğim geceler oldu. Bu düşü kotarmak için çaba harcadım sürekli, fırça elimde bir resim gibi üzerinde çalıştım, giderek daha güzel, daha nazlı, daha sevimli bir ezgiye dönüştürdüm onu, ormanda ağaçların gölgesinde çini mürekkeple resme döktüm, keçilerin çingirak seslerini dinleyerek hayalimde yaşattım, özlem iplikleriyle dokuyup sevgi akıttım içine. Canım düşümü muhabbetle aydınlattım, bir anne gibi okşayıp bağrıma bastım onu, bir pervane gibi çevresinde dolandım. Düşünüyorum da, diyebilirim ki, yeryüzünde bu denli sevgiyle yaklaştığım, bu denli özen gösterdiğim, kendi kanımdan, canımdan bu denli sıcaklık bağışlayıp bu denli şiddetle arzuladığım başka hiçbir şey olmadı belki ya da pek az şey oldu.

Zaman zaman nasıl da ıslıl ıslıl önüme düştü beni uyarıp kamçılıyarak, avutup teselli ederek; nasıl da içtenlikle ve derinden yankılandı hep, nasıl da bir gül gibi alev alev yanıp tutuştu karşımda, benim gözbebeğim, benim canım düşüm! Nasıl da incecik, narin ve nazlı ipliklerle dokunup örüldü, binlerce kez tartımlara vurulmuş boyalarla yürekten ve görkemle resme geçirildi!

Yıllar yılları kovaladı, arada bir başka sesler çarptı kulağıma, yer yer tarafıma yöneltilen bir uyarıyla karşılaştım, kimi sesler yüreğimi yalayıp geçti, bunların hepsinin de zararı dokundu düşüme, o eşsiz güzellikteki renkli yüzünde küçük çatlaklar açtı, içindeki tellerden birinin akordunu bozdu, yapraklarından birini sararıp soldurdu. Ben her seferinde fırlayıp hasara uğrayan yeri onarıyor, yeni sevgiler akıtıyordum içine; baş gösteren aksaklıktan ötürü hayıflanıyor, beslenip kendine gelsin diyerek önüne kanımdan yeni besinler çıkarıyordum. Bakıyordum, çok geçmeden yine eski güzelliğine ve sağlığına kavuşuyordu düşüm. Ve hemen söyleyeyim ki, bugün bile kendini yine toparla-

yabilir, yine ısl ısl parıldar, kaybettiklerini yeniden ele geçirebilirdi.

Ne var ki, düşünle bağdaşmayan bilgi ve deneyimleri giderek daha sık edinmeye başlamıştım. Dostlarla söyleşilerde geçen bir söz, bir kitapta okuduğum bir cümle, İncil’de rastladığım bir kıssa, Goethe’de karşılaştığım bir satır yakama yapışıp beni bırakmıyordu; yaşanan yalnızlıklar, kaybedilen dostlar, yitirilen sevinçler hoyrat bir dille benimle konuşuyor, çeşitli ağrı ve sızılar vücudumun değişik yerlerinde yuvalanıyordu. Yüksek perdeden seslenişler, bağırarak uyarmalar tek tek dikkate alınmıyorsa da, hepsi aynı yaralı noktaya saldırıp duruyordu. Ve hepsi de benim düşüme karşı cephe almıştı. Shakespeare düşümü aşağılıyor, Kant düşümün üzerine yürüyor, Buda düşümü yadıyordu. Ancak vücudumdaki ağrı ve sızılardır ki, beni sık sık elimden tutup düşüme götürüyordu. Başımı dinleyeceğim o sığınağı bir yol bulup ele geçirdim mi, ağrı ve sızılar yatışıp kaybolacaktı belki. Orada, çay kenarındaki mağarada, doğanın nabzının attığı yerde, her türlü gürültü patırtının, her türlü etkinliğin uzağında uykularım, açlıklarım, gülümsemelerim, özgürce bakışlarım, rahatçacık soluyuşlarım ve çalışma hevesim yine dönüp gelecekti belki.

Bu arada ağrı ve sızılarım giderek şiddetlendi, daha bir kalıcı nitelik kazandı ve düşüme karşı saldırıya geçti. Öyle saatler oluyordu ki, düşüm gözümde bir hiç kadar bile değer taşımıyordu. Düşlediğim “sığınak” sanki beni sağlığıma kavuşturmayacak, ağrı ve sızılar ormanda ve kulübede de dinmeyecekti; dünyayla bütünleşemeyecek, kendi kendimle uzlaşıp barışamayacaktım.

Bütün bunlar pek çok dar helezon şeklinde yavaş yavaş gerçekleşip duruyordu; içimde yaşattığım düşü yüzlerce kez kaybediyor, yüzlerce kez yeniden karşımda buluyordum; çay yine altın kahverengi çakıllar üzerinden teselli saçarak şırl şırl akıyor, göl alabildiğine yürekten renkli düşleri beşiğinde sallayıp duruyordu. Ne var ki, uyarılar giderek artıyor, özellikle ağrılar güçleniyordu; kendimi sık sık Hz. Eyüb’e adeta kardeş görüyordum.

Derken yeni bir yaşantı sesini duyurdu içimde; bu, ötekilerden daha azılı, daha baskın, daha sinsi, ötekilerden daha tehlikeliydi ve şöyleydi içeriği: “Senin düşün uydurma değildi yalnızca, bir hata, hoş bir çocuk oyunu, bir sabun köpüğü değildi, daha

fazla bir şeydi bunlardan, çok daha kötü, çok daha sakıncalı bir şey. Seni yiyip bitirdi, kanını kuruttu, bir hırsız gibi hayatını çaldı senden. Dostlarına, eşine, çocuğuna bu düşe gösterdiğinin yarısı kadar olsun sevgi gösterdin mi hiç, yarısı kadar özen, yarısı kadar sıcaklık? Düşüne adadığın gündüzlerin, gecelerin ve yaratıcı saatlerin hiç değilse yarısını onlara adadığın oldu mu? Ürperiyor, irkiliyor musun şimdi? Koynunda nasıl bir yılan beslediğini anladın mı? Bezginliğin, ağrı ve sızılarının, yaşlanmanın, güçten kuvvetten düşmenin, kime borçlusun bütün bunları? Kime olacak, ona, hepsini ona, hepsini o düşe, o vampire, o yılanla!”

Bu gerçeği görüp anlamam da ilk defasında pek işe yaramamıştı, hatta içime iyice yerleşip kök saldığı bugün bile doğruluğuna kuşkuyla baktığım oluyor, yenilgiler hazır bekliyor kendisini.

Ve derken bir gün geldi, yüreğini oyup çıkardı, canından etti düşümü.

Düşüm son bir kez sınavdan geçirildi: Sonunda gerçekleşme olanağı baş göstermişti. Bir sığınak, bir barınak hazırdı, bir evceğiz, küçük ve sessiz, uzak ve güzel, güneydeki gölün üstünde, bir dağın tepesinde; kaçıp sığınılacak, saklanıp gizlenilecek bir yer, insanın başını dinleyip hayallere dalacağı bir köşe, bir düşler beşiği. İstesem sahip olabilecektim, buyur edip sunulmuştu bana.

Benim canım düşüm işte şimdi yakayı ele vermişti! Bütün o güzel yalancılığı sırtıtmıştı ansızın. Gerçekleşme fırsatı çıkar çıkmaz, irkilip kendini geriye çekmişti. Gerçekleşmeye yanaşmak istememiş, ödleklige kapılıp karşı koymuş, bahaneler uydurmuş, yapma etme deyip beni niyetimden caydırmaya çalışmış, dehşete kapılıp gerilemişti.

Tanrım, başka ne yapabilirdi zaten! Hanidir yalan atıp durmuş, hanidir vaatlerde bulunmuş, bol keseden sözverilerle beni oyalamıştı. Durmadan benden almıştı şimdiye kadar, sonunda verme sırası kendisine gelmişti. Ama verebileceği hiçbir şey yoktu elinde. Ürküntüyle kendini geriye atmış, oturduğu yer olarak yanlış adres verip verdiği adrese getirilen ve burada kimsenin kendisini tanımadığı anlaşılan foyası çıkmış suspus bir dolandırıcıdan farkı yoktu adeta.

Bu da işte onun için ölümcül bir darbe olmuştu. Ne var ki, vampirler pek çok ölümcül darbeyi atlatır, ansızın dirilip kalkar ayağa, yeniden karşınıza dikilir, gagalarıyla sizi sessiz sedasız didiklemeye koyulur, sizin taze kanınızla yine beslenmek isterler. Benim düşüm olacak bu vampir de hâlâ diri, hâlâ birtakım olanaklar var elinde. Ama artık biliyorum ki, benim düşmanımdır.

Son bir şeyi öğrendiğimden beri anladım böyle olduğunu.

Öğrendiğim şey de, diğer öğrenilen şeyler gibi hiç yabancı sayılmayan, sık sık kendisine rastladığım bir kılıkta çıktı karşıma. Tesadüfen kitabın birinde okuduğum bir sözdü bu, eski bir cümle, bir deyiş, pek çok yıldan beri bildiğim, ezberimde taşıdığım İncil'den bir deyiş. Ama bugün yeni bir havası vardı, bugün içimde yankılanıp bana seslendiğini işitiyordum:

“Tanrı’nın saltanatı dışınızda değil, içinizdedir.”

İşte şimdi yeni bir şey çıkmıştı karşıma, peşinden gittiğim, bana kılavuzluk edip yol gösteren, kanımla beslediğim yeni bir şey. Bir istek değil, bir düş değil, bir hedef!

Söz konusu hedef yine kaçıp sığınılacak bir yerdi. Ama bir mağara, bir in değil, bir gemi değildi şimdi bu yer. Kendi içimde aradığım, ele geçirmeye çalıştığım bir sığınaktı. Kendi içimde, ben’den başka kimsenin bulunmayıp dünyanın elinin uzanmayacağı, tek başına saltanat sürebileceğim, dağda ve mağaradakinden daha güven içinde yaşayabileceğim bir yer, bir tabut-takinden, bir mezardakinden daha güven içinde, daha gizli saklı bir mekân, daha gizli saklı bir köşe. İşte hedefim! Tümüyle *ben*’de olmayan hiçbir şeyin ulaşamayacağı bir belde!

Yeter ki erişeyim bu hedefe, o zaman fırtınalar kopabilir, ağrı sızılar buyurup gelebilir, kan akabilirdi rahatlıkla.

Bu hedefe varmama daha çok var, yolun henüz başındayım, ama benim yolum bu, düşüm değil!

Ey derinlerde saklı yatan sığınak! Hiçbir fırtına ulaşamaz sana, hiçbir ateş yakmaz seni, hiçbir savaş seni yok edemez. İçimdeki küçük odacık, küçük tabut, küçük beşik, sen hedefimsin benim!

1917

Bir Parça Günlük

Bu gece pek çok şey gördüm düşümde. Ama hepsi yine belleğimden uçup gitti. Anımsayabildiğim tek şey, düşte yaşadıklarım ve düşte kafamdan geçirdiklerim iki ayrı doğrultu izledi. Bunların birinde harıl harıl bir çalışma içindeydim, başıma gelmedik kalmadı. Ötekisinde, çektiğim çile ve acıları kusursuz bir anlayış göstererek ermiş bir kişi tavrıyla denetim altına alma özlem ve çabasıyla doluydu içim.

Böylece sefalet ve toparlanma, perişanlık ve alabildiğine yürekten bir çaba arasında düşüncelerim, isteklerim ve hayallerim saatlerce yalçın duvarlar üzerinde gezinmekten helak oldu, sonunda acılar içinde bir yorgunluğa bıraktı kendini, ara sıra loş ve somut duygulara dönüştü; sınırları şaşılacak ölçüde titizlikle belirlenmiş üzüntüler, eza ve cefalar, gönül yorgunlukları değişik görüntüler ve silik anımsamalar kılığında duygusal yoldan açığa vurdu kendini, aynı zamanda ruhun bir başka katmanında her zamankinden daha çok ussal bir enerji kıpırdanışı sesini duyurdu: Sabretmem, savaşmam ve sonu gelmeyen yola devam etmem hatırlatılıyordu. Bir yerdeki göğüs geçirişe bir başka yerde cesur bir adım karşılık veriyor, bir basamaktaki eza duygusunu bir başka basamakta bir uyarı, bir ileri atılış, bir toparlanma karşılıyordu.

Bu tür yaşantılarda eğleşip içte akan suların ve içteki uçurumların kenarından kulak kabartarak aşağılara sarkmaların doğrusu bir anlamı varsa, bu anlamı ele geçirmenin tek yolu, ruhumuzdaki kıpırdanışların elimizden geldiğince sadakat ve

titizlikle peşinden gitmek, sözcüklerin erişebildiği yerlerden daha ötelere, daha derinlere kadar onları izlemektir. Arada yaşayıp hissettiklerini kayda geçirecek kişi, bunu ayaküstü öğrenilmiş yabancı bir dilde narin, netameli, kişisel nesneler üzerinde konuşuyormuş gibi bir duyguyla yapmak zorundadır.

Benim düştteki durumum ve yaşantılarım şöyledi: Bir yanda ağır çile ve kahırlar, öte yanda bunların üstesinden gelmeyi, yazgıyla tam bir uyum sağlamayı amaçlayan bilinçli çaba.

Bilincimin ya da bilincimdeki seslerden birincisinin değerlendirmesi böyleydi işte. Daha hafiften duyulan, buna karşılık daha derinlerden gelip daha uzun süre yankılanan ikinci ses ise durumu bir başka türlü ortaya koymaktaydı. Bu ses (onu da birincisi gibi uykuda ve düşte açık seçik, ama uzaklardan gelir gibi algılıyordum) acı ve kahırlara hak vermeyip mükemmelleşmeyi amaçlayan ussal enerjik çabayı haklı buluyor değildi; tersine, haksızlığı her ikisine de üleştiriyordu. Bu ikinci ses acı ve kahırların tatlılığından dem vuruyor, zorunluluklarından söz açıyor, bunları alt etmek ya da ortadan kaldırmak lafını duymak istemiyor, tersine derinleştirilip daha bir dirimsellikle donatılmasını buyuruyordu.

İlk ses kabaca sözcüklere dökersek şöyle diyordu yaklaşık: “Acı acıdır, bunun pazarlığa gelecek yanı yoktur. Canını yakar insanın, acı verir. Acıyla başa çıkabilen güçler vardır. Sen de işte bu güçleri ara bul, hak büyüt onları, onlarla alıştırmalar yap, onlarla silahlan! Hep böyle acı çekmek, hep böyle acıları sineye çekmek istiyorsan, aptalın tekisin o zaman, pısırtığın tekisin!”

Gelgelelim, ikinci ses, kabaca sözcüklere dökersek şöyle konuşuyordu yaklaşık: “Acı, ancak kendisinden korktuğun zaman canını yakar senin. Senin peşini bırakmıyorsa, yalnızca ondan kaçtığın içindir. Onu sevmelisin. Zaten her şeyi kendin biliyor, bütün ruhunla şunu pekâlâ biliyorsun ki, topu topu bir tek büyü vardır, bir tek güç, bir tek kurtuluş ve bir tek mutluluk vardır, o da sevmektir. Sen de işte sev acıyı! Ona karşı durma, ondan kaçma! Özünde ne tatlı şeydir acı, hele bir bak tadına, kendini yüreктen ona teslim et, isteksizlikle kabullenme onu! Senin canını yakan bu isteksizliktir yalnız, o kadar! Acı acı değildir, ölüm ölüm değil, yeter ki sen onları acı ve ölüm yapma! Acı, kendisine

kulak ver yeter ki, müziklerin en görkemlisi olup çıkar. Ama sen ona hiç kulak vermezsin; çünkü senin kendine özgü bir başka müzik, bir başka makam vardır kulağında, bir türlü ondan el çekmek istemezsin, acının müziği de işte senin müziğine uymaz pek. Sen beni dinle ve unutma: Acı hiçbir şeydir, acı bir kuruntudur yalnızca. Onu yaratan yalnızca sensin, yalnızca sen kendi kendine acı veriyorsun!”

Böylece, sadece acı ve acıdan kurtulma isteği değil, söz konusu iki ses de birbiriyle sürekli çatışma ve sürtüşme içindeydi. Bilince daha yakın birinci seste pek çok olumlu taraf vardı: Bilinçaltının küflü, karanlık ülkesinin karşısına kendi açık seçikliğini çıkarıyordu. Büyük otoriteler, gerek Musa, gerek öbür peygamberler onun yanı başında yer alıyordu; baba ve anne onun yanında, Kant ve Fichte onun yanındaydı. İkinci ses daha uzaklardan yankılanıyor, adeta bilinçaltından, adeta acının kendisinden çıkıp geliyordu. Karmaşa denizinde bir adacık oluşturmaktan uzaktı, koyu karanlıkta bir ışık işlevi görmüyordu. Kendisi karanlık, kendisi her şeyin çıkıp geldiği ilk başlangıçtı.

Her iki sestten oluşan konserin nasıl geliştiğini anlatmak olacak gibi değil. Başlangıçtaki iki sestten her biri kendi içinde bölünüyor, oluşan alt sesler de yine kendi içlerinde bir bölünme geçiriyordu; ancak, söz konusu bölünmeler düpedüz birbirine karşıt iki koronun, yani bir tiz, bir pes, bir yüksek, bir alçak, bir erkek, bir kadın vb koronun oluşacağı gibi gerçekleşmiyordu. Hayır, her yeni ses kendisinde her iki üst sestten bir şey içeriyor, karmaşadan, yaratıcı istemden titreşimleri, geceyi ve gündüzü, eril ve dişil olanı kendine özgü yeni bir karışım halinde özünde barındırıyordu. Her ses, bölünmesiyle doğup çıktığı, adeta çocuğu sayıldığı sese karşıt karakter taşımaktaydı. Karmaşadaki ana sesin yeni bir alt sesi giderek daha erkeksi ve berrak, istemli ve sınırlandırıcı niteliğe bürünüyor ya da bunun tersi oluyordu. Ama her ses bir karışımdı, her ses öbür ilkeye karşı duyulan bir özleminden kaynaklanıyordu.

Böylece çoksesli ve çokyönlü bir yapı doğup ortaya çıkıyor ve bu yapı içerdiği milyonlarca olanakla tüm dünyayı kapsıyordu. Söz konusu olanaklar kendi aralarında bir denge durumunu korumaktaydı; adeta tümüyle dünya, içten içe sürekli bir san-